

Інфляційний податок, як і будь-який інший податок, має свою структуру. Правовий механізм податку включає у себе наступні елементи: основні – платник, об'єкт оподаткування, ставка податку, та додаткові – пільги, предмет, база, одиниця оподаткування, джерело сплати податку, методи, строки та способи сплати, бюджет та фонд надходження податку, особливості податкового режиму, особливості податкової звітності. Слід зазначити, що, безумовно, не всі додаткові елементи можна виокремити в інфляційному податку, але це тільки тому, що такий платіж не закріплений як податок законодавчо (наприклад, такий елемент як податкова звітність або особливості податкового режиму). Зрозуміло, що покупець-платник не виокремлює з ціни товару або послуги частину ціни, що складає інфляційний податок, не враховує його та не веде щодо нього облік, а тому, відповідно, і не надає звітність.

Але в структурі інфляційного податку досить чітко прослідковуються основні елементи. Платниками виступають покупці та споживачі всіх товарів та послуг, що виробляються та надаються у суспільстві. До платників інфляційного податку буде правильним відносити і виробників товарів та послуг, тому що вони для виготовлення

необхідних предметів та благ також придбавають відповідну сировину, інші предмети та використовують енергоресурси.

Об'єктом виступають безпосередньо всі товари, предмети та послуги, що виробляються та надаються у суспільстві. При цьому найбільш сумним є те, що інфляційний податок розповсюджується на всі без виключення товари та послуги, як ті, що є життєво необхідними для фізичного існування людей, так і ті, що можна відносити до категорії розкоші. Навіть податок на додану вартість у цьому сенсі є більш логічним, тому що, хоча він і є універсальним платежем, але все ж таки включає у себе і деякі пільги щодо відповідних послуг у суспільстві. Теж саме можна сказати і про акцизний податок. Ставка інфляційного податку є диференційованою, тобто залежить від виду товару, або наданої послуги.

Таким чином, інфляційні платежі, з якими кожен день стикається все суспільство (виробники та споживачі) за своєю суттю є непрямими, «таємними» податками, тому що відповідають всім ознакам та структурі податку в цілому. Це досить конкретний платіж, що має свій зміст та форму, але, на жаль, виконує тільки негативні функції для країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ротбард М. Государство и деньги. Как государство завладело денежной системой общества / М. Ротбард. – Челябинск : Социум, 2004 – 176 с.
2. Катасонов В. Ю. История и идеология «денежной цивилизации» / В. Ю. Катасонов. – М. : Институт русской цивилизации, 2013. – 1075 с.
3. Мизес Л. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории / Л. Мизес. – М. : Экономика, 2000. – 877 с.
4. Податкове право України : навчальний посібник / за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2010. – 256 с.

УДК 342.9.03(094)

ЗАСАДИ ПРОЦЕДУРИ ОСКАРЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Рябченко Я.С.,

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті досліджено питання принципів оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві України в контексті європейського інтеграційного процесу. Охарактеризовано такі принципи як верховенство права, законність, рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом, змагальність сторін, диспозитивність, офіційне з'ясування всіх обставин у справі, гласність і відкритість адміністративного процесу, забезпечення апеляційного й касаційного оскарження рішень адміністративного суду, крім випадків, установлених нормами Кодексу адміністративного судочинства України, обов'язковість судових рішень. Наголошено на особливостях, встановлених нормами Кодексу адміністративного судочинства України, в таких категоріях справ і виділено, як зазначені принципи впливають під час розгляду й вирішення подібних справ. Звернено увагу на значення принципів адміністративного судочинства в контексті європейського інтеграційного процесу.

Ключові слова: адміністративний суд, нормативно-правовий акт, верховенство права, законність, рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом, змагальність сторін, диспозитивність, офіційне з'ясування всіх обставин у справі, гласність і відкритість адміністративного процесу, забезпечення апеляційного й касаційного оскарження рішень адміністративного суду, обов'язковість судових рішень, європейський інтеграційний процес.

Рябченко Я.С. / ОСНОВЫ ПРОЦЕДУРЫ ОБЖАЛОВАНИЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ АКТОВ В АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ В РАМКАХ ЕВРОПЕЙСКОГО ИНТЕГРАЦИОННОГО ПРОЦЕССА / Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

В статье исследован вопрос принципов обжалования нормативно-правовых актов в административном судопроизводстве Украины в рамках европейского интеграционного процесса. Охарактеризованы такие принципы как верховенство права, законность, равенство всех участников административного процесса перед законом и судом, состязательность сторон, диспозитивность, официальное выяснение всех обстоятельств по делу, гласность и открытость административного процесса, обеспечение апелляционного и кассационного обжалования решений административного суда, кроме случаев, установленных нормами Кодекса административного судопроизводства Украины, обязательность судебных решений.

Отмечены особенности, установленные нормами Кодекса административного судопроизводства Украины, в таких категориях дел и выделено как эти принципы влияют во время их рассмотрения и решения. Обращено внимание на значение принципов административного судопроизводства в рамках европейского интеграционного процесса.

Ключевые слова: административный суд, нормативно-правовой акт, равенство всех участников административного процесса перед законом и судом, состязательность сторон, диспозитивность, официальное выяснение всех обстоятельств по делу, гласность и открытость административного процесса, обеспечение апелляционного и кассационного обжалования решений административного суда, обязательность судебных решений, европейский интеграционный процесс.

Ryabchenko Ya.S. / BASES OF PROCEDURE OF APPEAL OF NORMATIVELY-LEGAL ACTS IN THE ADMINISTRATIVE PROCESS OF UKRAINE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS / Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine

In the article the question of principles of appeal of normatively-legal acts is investigational in the administrative rule-making of Ukraine in the European integration process. Such principles as supremacy of right, legality, equality of all participants of administrative process before a law and court, contentionness of parties, non-mandatoryness are described, official finding out of all circumstances in business, publicity and openness of administrative process, providing of statutory and appeal of decisions of administrative court, except the cases set by the norms of Code of the administrative process of Ukraine, obligatoryness of court decisions. A court applies principle of supremacy of right taking into account judicial practice of the European court on human rights. For example, a refuse is forbidden in the trial of administrative case in relation to the appeal of normatively-legal acts from reasons of incompleteness, vagueness, contradiction or absence of legislation that regulates contradictory relations. Investigating a concept to «legality» as to principle, scientists mark that this category is examined as ideological pre-condition of the legal mode of legality in the state, in other words, that public relations functioned within the framework of legality, it is necessary to realize the last as principle of activity of public organs, legal and natural persons. The principle investigated by us has a double action: from one side, any person, if her rights, freedoms and interests, are broken by an illegal normatively-legal act, can appeal to the court; from other side – even attitude of court and law is guaranteed toward this person, as a participant of these legal relationships. Principle of legality will be realized in the process of finishing telling, is base on the personal equality of parties and autonomy and consists in confirmation a plaintiff and defendant of those circumstances, on what of them refer for the ground of the requirements or denials by means of certain proofs. In relation to principle of non-mandatoryness, then in an administrative process tests certain interference from the side of administrative court. In turn, principle of the official finding out of all circumstances is in case inherent to both procedure of appeal of normatively-legal acts and administrative process. Foremost, this principle is only in the administrative rule-making and consists in the active role of court and corrects principles of contentionness and non-mandatoryness. It is necessary to add to indicated, that consideration of cases in administrative courts in relation to the appeal of normatively-legal acts is conducted openly and is based on principles of publicity and openness. Principle of statutory and appeal of decreets finds his realization in the process of appeal of normatively-legal acts. Essence of providing of the indicated principle consists in that to the persons that participated in case, and also persons that did not participate in case, if a court decided a question about their rights, freedoms and interests a right to appeal a decret in the appellate or appeal order is given. With a question in relation to principle of obligatoryness of court decisions, then a court decision in matters from the appeal of normatively-legal acts is accepted by the name of Ukraine and is obligatory for implementation on all her territory, and non-fulfillment of the last pulls the responsibility set by a law. It is marked features set the norms of Code of the administrative rule-making of Ukraine in such categories of case and it is distinguished as the marked principles influence during their consideration and dispatch of similar cases. Paid attention to value of principles of the administrative rule-making in a context European integration process.

Key words: administrative court, normatively-legal act, equality of all participants of administrative process before a law and court, contentionness of parties, non-mandatoryness, official finding out of all circumstances in business, publicity and openness of administrative process, providing of statutory and appeal of decisions of administrative court, obligatoryness of court decisions, European integration process.

Перш за все варто звернутися до етимології самого терміна «оскарження», під яким розуміють звернення до державних органів та органів об'єднань громадян зі скаргою з приводу незаконності чи необґрунтованості рішень і дій службових осіб. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень – конституційне право особи на захист її порушеного права, свободи або інтересу у сфері публічно-правових відносин [1, с. 125, 127]. І. Грибок визначає поняття «адміністративне оскарження» як сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку з реалізацією особою в адміністративному порядку права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади [2, с. 53-61]. Під оскарженням нормативно-правових актів можна розуміти звернення фізичної чи юридичної особи до суду з приводу незаконності рішення суб'єкта владних повноважень, а процедура оскарження встановлює порядок такого звернення.

Проблемні аспекти розвитку адміністративної юстиції, сутності адміністративного судочинства та проявлення у окремих категоріях справ відображені у працях: О. Боннера, В. Бринцева, І. Голосніченка, А. Єлістратова, Н. Писаренко, Н. Салішевої, Ю. Старилова, М. Тищенко, Н. Хаманевої, Д. Чечота; у роботах українських та російських вчених-адміністративістів: Д. Бахраха, В. Гарашука, І. Марочкіна, О. Червякової, Ю. Тихомирова; а також у доробках: В. Авер'янова, Ю. Битяка, Ю. Георгієвського, В. Зуй, С. Ківалова, О. Клименко, І. Коліушка, А. Комзюка, Р. Куйбіди, О. Пасенюка, Ю. Педька, В. Перепелюка, А. Руденка, О. Рябченко, О. Свида, А. Селіванова, В. Сердюка, М. Сірога, В. Стефанюка, В. Шишкіна, О. Шостенко, І. Шруба, С. Штогуна та ін.

Загальновідомим є факт, що в адміністративному процесі відіграють важливу роль принципи права, які не можуть існувати без принципів судочинства і навпаки, оскільки ці правові явища взаємопов'язані й мають загальну цілеспрямованість. Як стверджує В. Городовенко, принципами (засадами) судочинства взагалі (незалежно від галузевої належності) є передбачені законодавством основні ідеї пов'язані метою й завданням останнього, які відбивають специфіку його стадій, інститутів, особливості проце-

суальної діяльності суду й усіх інших учасників процесу [3, с. 125-129]. С. Котюрґін, один з перших дослідників проблематики принципів адміністративного процесу, сформулював дане поняття як закріплені в нормах права керівні ідеї, що характеризують зміст галузі, а також її окремі стадії й інститути [4, с. 33].

Слід погодитися з В. Авер'яновим, який розглядає європейські принципи адміністративного права у 2-х значеннях – вузькому і широкому. У першому – це юридична абстракція, яка позначає поєднання принципів європейського адміністративного права і принципів європейського адміністративного простору, що були вироблені європейською адміністративно-правовою доктриною в процесі наближення адміністративно-правового регулювання суспільних відносин в європейських країнах до єдиних принципів і стандартів. Що стосується другого значення, то відповідно до нього поняття «європейські принципи» адміністративного права залежно від контексту може включати принципи: а) вищенаведені принципи та/або права ЄС; б) окремі статутні принципи регіональних європейських організацій (ОБСЄ, РЄ, ЄС та ін.); в) принципи міжнародного права, які набули уточнення у регіональному контексті; г) принципи діяльності органів, установ та агенцій ЄС, що мають адміністративну природу та ін. [5, с. 163-165].

Нагадаємо, що у Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України) встановлено такі принципи адміністративного судочинства як верховенство права, законність, рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом, змагальність сторін, диспозитивність, офіційне з'ясування всіх обставин у справі, гласність і відкритість адміністративного процесу, забезпечення апеляційного й касаційного оскарження рішень адміністративного суду, крім випадків, установлених нормами КАС України, обов'язковість судових рішень (ст. 7 КАС України). Ці принципи безпосереднього впливають на процедуру оскарження нормативно-правових актів.

Аналізуючи зміст принципу верховенства права щодо засади процедури оскарження нормативно-правових актів, бачимо, що згідно з ч. 1 ст. 8 КАС України людина, її права, інтереси та свободи визначаються найвищими цін-

ностями в державі й можуть бути захищені у судовому порядку. Фундаментом європейського стандарту розвитку держави та справедливого судового процесу є право особи на звернення до суду й на справедливий судовий розгляд її скарги [6, с. 19-22]. Звернення до адміністративного суду щодо оскарження нормативно-правових актів здійснюється на підставі Конституції України та норм КАС України (ст. 99, ст. 105, ст. 107, ч. 2 ст. 171, ч. 2 ст. 171-1 КАС України).

Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини. Наприклад, забороняється відмова у розгляді адміністративної справи щодо оскарження нормативно-правових актів з мотивів непевноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює суперечливі відносини. Саме на цьому акцентує увагу Європейський суд з прав людини у рішенні «Веренцов проти України», де суть справи полягала у тому, що гр. Веренцов від імені громадської організації «Вартові закону» повідомив міського голову Львова про свій намір проводити шовітворка з 10.30 до 13.00 пікетування перед приміщенням Прокуратури Львівської області протягом певного періоду. Метою пікетування було привертання уваги до питання корупції в органах прокуратури. Однак, виконавчий комітет ради звернувся до суду, і суд заборонив проведення пікетування. У цій справі Європейський суд з прав людини констатував порушення статей 11, 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що спричинені наявністю законодавчої прогалини щодо регулювання свободи зібрань, яка існує у законодавстві України протягом більш ніж двох десятиліть [7].

Поряд із цим, відповідно до п. 8 ч. 3 ст. 2 КАС України адміністративні суди у справах з оскарження рішень суб'єктів владних повноважень перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони пропорційно, тобто з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямовані ці рішення (дії). Принцип добросовісності розуміється як усвідомлення суб'єктом власної сумлінності й чесності при дотриманні ним прав і виконанні обов'язків. Крім цього, орган представництва здійснює юридичну експертизу всіх законопроектів, а також підзаконних нормативних актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, і за результатами цієї експертизи готує спеціальний висновок (ч. 1 ст. 19 КАС України) [8].

Як вважають деякі дослідники, принцип верховенства права не втілюється під час оскарження нормативно-правових актів, оскільки зміст принципу верховенства права полягає у тому, що суд, перш за все, покликаний перевіряти, чи порушують рішення суб'єктів владних повноважень права та свободи людини, а під час оскарження нормативно-правових актів суд перевіряє згадані вище рішення щодо відповідності їх закону чи підзаконному акту вищої юридичної сили [5, с. 344]. Можна частково погодитися, однак даний принцип не обмежується лише законодавством, а включає норми моралі, традиції, звичаї. Так, адміністративні суди під час розгляду справ щодо оскарження нормативно-правових актів перевіряють нормативно-правові акти на предмет їх законності чи відповідності підзаконному акту вищої юридичної сили, однак громадянин має право звернутися до суду, це підтверджує той факт, що публічна влада не тільки творить право, а й може бути обмежена через діяльність судової влади. Також громадянин може посылатися до судової практики Європейського Суду з прав людини. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що встановлені законом, то застосовуються правила міжнародного договору. У разі відсутності закону, який регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних

принципів і загальних засад права (аналогія права) – дане положення також є проявом принципу верховенства права.

Не може залишитися без уваги й питання щодо застосування принципу законності під час оскарження нормативно-правових актів. Досліджуючи поняття «законності» як принципу, вчені зазначають, що дана категорія розглядається як ідеологічна передумова правового режиму законності в державі, іншими словами, щоб функціонували суспільні відносини в рамках законності, необхідно усвідомлювати останню як принцип діяльності державних органів, юридичних і фізичних осіб [5, с. 327]. Так, ст. 6 Основного Закону закріплює, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах та у відповідності з законами України, ч. 2 ст. 19 Конституції України зобов'язує органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, які передбачені Конституцією та законами України. Так, норми щодо принципу законності, закріплені у ст. 9 КАС України, відповідають Конституції України. Тобто, принцип законності як принцип судочинства вимагає, щоб суд розглядав і вирішував справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Принцип законності не обмежується лише його визначенням або критеріями аналізу. Якщо міжнародним договором, ратифікованим Україною, встановлені інші правила, ніж передбачені законом, застосовуються правила першого. Це положення важливе, тому що воно включає міжнародний досвід для покращення нашого законодавства [6, с. 19-22].

Процедура оскарження нормативно-правових актів також побудована на принципі рівності усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом.

Проаналізувавши принцип рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом та судом, який закріплено в ст. 10 КАС України, можливо ще раз підкреслити, що всі учасники адміністративного процесу є рівними перед законом та судом, як це встановлено у ч. 2 ст. 10 КАС України. Так, наприклад, не може бути привілеїв чи обмежень прав учасників адміністративного процесу при розгляді справи щодо оскарження нормативно-правових актів за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак. Відповідно до ст. 50 КАС України учасниками судового розгляду можуть бути громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, підприємства, установи, організації (юридичні особи), суб'єкти владних повноважень.

Досліджуваний нами принцип має подвійну дію: з одного боку, будь-яка особа, якщо її права, свободи та інтереси порушено незаконним нормативно-правовим актом, може звернутися до суду; з другого боку – гарантується рівне ставлення суду та закону до цієї особи як учасника даних правовідносин.

Принцип рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом під час оскарження нормативно-правових актів передбачає наступні аксіоми: для сторін розгляду справи щодо оскарження нормативно-правових актів повинна бути встановлена рівність у використанні процесуальних засобів (наприклад, розсилання повісток сторонам, де зазначені час та місце розгляду справи); особи, які беруть участь у даній справі, мають рівні процесуальні права та обов'язки, що означає, що жодна сторона не повинна бути у привілейованому чи дискримінованому становищі (права та обов'язки сторін визначаються ст. 51 КАС України); рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом покладає на суд обов'язок не надавати сторонам переваг та пільг (тобто суб'єктові владних повноважень).

До основних принципів адміністративного судочинства, відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України на-

лежить принцип змагальності сторін, який застосовується під час оскарження нормативно-правових актів, та полягає у необмеженому наданні суду доказів і в доведенні перед судом їх переконливості. Цей принцип реалізується у процесі доказування, ґрунтується на особистій рівності сторін та автономії і полягає у підтвердженні позивачем та відповідачем тих обставин, на які вони посилаються для обґрунтування своїх вимог чи заперечень за допомогою певних доказів.

При оскарженні нормативно-правових актів зміст принципу змагальності проявляється у тому, що на суб'єкта владних повноважень покладається обов'язок доведення правомірності свого рішення, якщо він виступає проти адміністративного позову. Іншими словами, в адміністративному судочинстві запроваджено презумпцію вини відповідача – суб'єкта владних повноважень [9, с. 145]. Також, суд вживає передбачені законом заходи, необхідні для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів з власної ініціативи. Разом з тим, суд повинен запропонувати особам, які беруть участь у справі, подати докази або з власної ініціативи витребувати докази, яких, на думку суду, не вистачає. Тобто, під час оскарження нормативно-правових актів принцип змагальності, в першу чергу, проявляється у активній ролі суду.

У ч. 2 ст. 11 КАС України розкрито сутність принципу диспозитивності, відповідно до якого суд може вийти за межі позовних вимог тільки у разі, якщо це потрібно для повного захисту прав, свобод та інтересів сторін чи третіх осіб, про захист яких вони просять.

Принцип диспозитивності у адміністративному процесі зазнає певного втручання з боку адміністративного суду. «Високий ступінь втручання суду обумовлений публічним характером спорів, підсудних адміністративним судам, який полягає, зокрема, в тому, що результати їхнього вирішення можуть мати значення не лише для сторін, а й для широкого кола осіб» [9, с. 145]. Інакше кажучи, цей специфічний принцип, притаманний процедурі оскарження нормативно-правових актів, простежується у статтях 171 і ст. 171-1 КАС України, де закріплено, що при розгляді справ з оскарження нормативних актів суд може визнати незаконними навіть ті акти, про які не йдеться в адміністративному позові, але вони впливають на прийняття рішення по справі, щодо якої відкрито провадження. Якщо у справі з оскарження певного нормативно-правового акта є посилання на те, що оприлюднення такого документа не належить до виключної компетенції органу, який його видав, а позивач відмовився від заявлених вимог, суд вправі прийняти рішення про неприйняття відмови позивача й розглядати справу по суті.

Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі притаманний як процедурі оскарження нормативно-правових актів, так і адміністративному процесу. Перш за все, даний принцип є лише в адміністративному судочинстві і полягає в активній ролі суду та коректує принципи змагальності та диспозитивності. До судового розгляду адміністративної справи щодо оскарження нормативно-правових актів суддя: а) вживає заходів для всебічного та об'єктивного розгляду і вирішення справи в одному судовому засіданні протягом розумного строку; б) може ухвалити рішення про витребування документів чи інших матеріалів; в) наводить необхідні довідки; г) проводить огляд письмових та речових доказів на місці, якщо їх не можна доставити до суду; д) призначає експертизу; вирішує питання про залучення свідків, спеціаліста, перекладача; е) може прийняти рішення про обов'язковість особистої участі осіб, які беруть участь у справі, в судовому засіданні, про залучення третіх осіб до справи; є) може ухвалити рішення про проведення попереднього судового засідання та ін. На думку віце-президента Адміністративного суду Швеції м. Трір, Г. Шмідта, зміст зазначеного

вище принципу повинен неухильно співвідноситися із внеском у цей процес самих сторін, і чим інтенсивнішою є така їх співучасть, тим суд буде змушений активніше аналізувати її, вказувати на певні недоліки та за допомогою власних засобів досліджувати належним чином розкриті події [10, с. 57-59].

До вказаного треба додати, що розгляд справ в адміністративних судах щодо оскарження нормативно-правових актів проводиться відкрито та базується на принципах гласності й відкритості.

Принцип гласності під час оскарження нормативно-правових актів містить у собі такі положення: 1) під час судового розгляду забезпечується повне фіксування судового засідання; 2) офіційним записом є лише технічний запис; 3) особи, які брали чи не брали участь у справі, можуть отримувати безперешкодно усну або письмову інформацію про розгляд справи; 4) ніхто не може бути обмежений у праві на отримання інформації щодо дати, часу й місця судового розгляду; 5) громадяни мають право знайомитися із судовими рішеннями, які набрали законної сили з будь-якої розглянутої у відкритому судовому засіданні справі. Розгляд справ в адміністративних судах проводиться відкрито, однак існують винятки (певні категорії справ), що слухаються у закритому судовому засіданні. Категорія справ з оскарження нормативно-правових актів розглядається лише у відкритому судовому засіданні, оскільки ці справи мають публічно-правовий характер та стосуються не тільки сторін у справі, а й інших громадян, державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Судове рішення у цих справах проголошується прилюдно та після набрання законної сили, відповідно до ч. 11 ст. 171 КАС України, невідкладно публікується відповідачем у виданні, у якому був оприлюднений нормативно-правовий акт.

Принцип апеляційного й касаційного оскарження рішення суду, закріплений у п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, знаходить свою реалізацію в процесі оскарження нормативно-правових актів. Сутність забезпечення вказаного принципу полягає у тому, що особам, які брали участь у справі, а також особам, які не брали участь у справі, якщо суд вирішив питання про їх права, свободи та інтереси надається право оскаржити рішення суду в апеляційному чи касаційному порядку (ст. 13 КАС України).

Слід звернути увагу, що справи, де оскаржуються незаконні акти Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, рішення дії чи бездіяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів вирішуються у Вищому адміністративному суді України. Рішення Вищого адміністративного суду України щодо оскарження актів Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, рішення дії чи бездіяльності Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів підлягають перегляду Верховним Судом України у порядку, визначеному КАС України.

Щодо принципу обов'язковості судових рішень, то судові рішення у справах з оскарження нормативно-правових актів ухвалюється іменем України та є обов'язковим для виконання на всій її території, а невиконання останнього тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У мотивувальній частині рішення можуть також використовуватися посилання на рішення Конституційного Суду України, відповідні рішення Верховного Суду України, а також посилання на рішення Європейського суду з прав людини [11].

Таким чином, засади процедури оскарження нормативно-правових актів в адміністративному судочинстві України протягом певного часу змінюються, вдосконалюються, враховуючи при цьому європейський досвід, водночас, можна зробити висновок, що європейський інтеграційний процес в нашій державі позитивно впливає на розгляд і вирішення зазначеної категорії спорів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий енциклопедичний юридичний словник [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Юрид. думка», 2007. – Т.4. – 992 с.
2. Грибок І. О. Поняття, структура та зміст інституту адміністративного оскарження / І. О. Грибок // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2003. – № 9. – С. 53–61.
3. Городовенко В. Принципи незалежності суддів та підкорення їх лише законам як один з основних принципів судочинства в Україні / В. Городовенко // Право України. – 2002. – № 4. – С. 125–129.
4. Котюрин С. И. Понятие, принципы и формы административно-процессуальной деятельности милиции : лекция / С. И. Котюрин. – Томск : Науч.-исслед. и ред.-изд. группа, 1973. – 230 с.
5. Права громадян у сфері виконавчої влади : адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Наукова думка, 2007. – 588 с.
6. Рябченко Я. С. Принципи оскарження нормативно-правових актів у порядку адміністративного судочинства / Я. С. Рябченко // Юридична Україна. – 2008. – № 10. – С. 19–22.
7. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року // Офіційний вісник України. – 2013. – № 83. – Ст. 3106.
8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
9. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України / за ред. В. К. Матвійчик / В. К. Матвійчик, І. О. Хар. – Т. 1. – К. : КНТ, 2007. – 645 с.
10. Шмідт Г. Специфічні вимоги до судді адміністративного суду при застосуванні процесуальних принципів адміністративного процесу, особливо принципу офіційності : матеріали конференції з нагоди запровадження адміністративного судочинства в Україні / Г. Шмідт. – К., 2005. – С. 57–59.
11. Про судові рішення в адміністративній справі : Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>.

УДК 342.951:351.82

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИСДИКЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВОГО ЕЛЕМЕНТУ КОНФЛІКТНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Тернушак М.М.,
к.ю.н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У даній статті розглянуті основні теоретичні та нормативні положення інституту адміністративної відповідальності. Аналізуються конфліктні та неконфліктні провадження адміністративного процесу. Сформоване власне трактування адміністративно-конфліктного юрисдикційного процесу та конфліктного юрисдикційного адміністративного провадження у нормативному та теоретичному значеннях.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративне провадження, адміністративна відповідальність, конфліктність, юрисдикційність.

Тернушак М.М. / ОТНОСИТЕЛЬНО ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЮРИСДИКЦИОННОГО АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В КАЧЕСТВЕ СОСТАВНОГО ЭЛЕМЕНТА КОНФЛИКТНОГО АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОЦЕССА / ГВНЗ «Ужгородский национальный университет», Украина

В данной статье рассмотрены основные теоретические и нормативные положения института административной ответственности. Анализируются конфликтные и неконфликтные производства административного процесса. Сформулирована собственная трактовка административно-конфликтного юрисдикционного процесса и конфликтного юрисдикционного административного производства в нормативном и теоретическом смысле.

Ключевые слова: административный процесс, административное производство, административная ответственность, конфликтность, юрисдикционность.

Ternuscshak M.M. / CONCERNING THE DEFINITION OF JURISDICTIONAL ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS AS PART OF CONFLICT ELEMENT OF THE ADMINISTRATIVE PROCESS / SHNI «Uzhhorod National University», Ukraine

In the article the basic theoretical and regulatory provisions of the institute of administrative responsibility. The author analyzes conflict and non-conflict administrative proceedings process. Formulated their own interpretation of the administrative jurisdictional conflict process and jurisdictional conflict administrative proceeding in normative and theoretical values.

Thus, given the results of scientific research should emphasize the following provisions.

First, administrative and jurisdictional conflict process – is the work of public administration (administrative bodies) and the judiciary (courts of law) to resolve public disputes, which are the subject of wrongful acts qualified persons as administrative offenses (offenses).

Second, conflicting jurisdictional administrative procedure (regulatory approach) – the courts of general jurisdiction, governmental agencies (mostly local), local government (administrative commissions of the executive committees of councils and executive committees of the respective councils) to consider and resolve administrative cases, about bringing people have committed administrative offenses to administrative liability through the use of administrative (public) coercion, such as measures of public warning and suspension (including measures to ensure the proceedings on administrative violations in regulated CAO) and measures of public punishment (imposition of administrative penalties and enforcement to minors);

Problematic jurisdictional administrative proceedings (theoretical approach) – a set of procedural orders for consideration and resolution of administrative jurisdiction over those responsible be brought to administrative liability regulated by CAO and consists of the following stages: infringement proceedings application of public enforcement, review proceedings, a decision on the case.

Key words: administrative procedure, administrative proceedings, administrative responsibility, conflict, jurisdictional.